www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Research Article / Araştırma Makalesi

Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hizmet İçi Eğitimlerin Öğretmen Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi[*]

Investigation of In-Service Trainings for Teaching Turkish as a Second/Foreign Language in the Light of Teachers' Views

Hüseyin Göçmenler[**] - Murat Sami Türker[***]

Abstract: For many reasons such as its geographical location, close relations with neighboring countries, and better economic conditions compared to neighboring countries, Turkey is a country of immigration. Looking at the age distribution of the Syrian refugees, whose number is increasing day by day, it is seen that the majority of them are children. In terms of education, both Syrian children and Turkish students studying with Syrians in their classes are negatively affected by this situation. The Ministry of Education has taken important steps towards the integration of Syrian children into the Turkish education system. Considering that the most important problem faced by Syrian children is related to language, one of the most important steps taken is in-service teacher training courses in the context of teaching Turkish as a second/foreign language. Within the scope of this study, it is aimed to make these courses more qualified by evaluating them according to the teachers' opinions. In the study, which is a qualitative research, a questionnaire form consisting of open-ended questions was used as a data collection tool, and the obtained data were analyzed using content analysis method, which is one of the qualitative data analysis methods. According to the results of the study, it is important that in-service training programs to be organized in a planned and systematic way. Otherwise, the efficiency expected from education decreases considerably. In this context, teachers from the same branch and region/city should be placed in the same class rather than randomly. The courses to be given in these training programs should be related to each other, and applied courses should be given more intensively than theoretical courses. The educational environment should be organized in such a way that teachers can discuss the problems they experience and propose solutions. In addition, it is among the results of the study that academicians with field knowledge and experience should be preferred in trainings and distance education system should be a part of the process.

Structured Abstract: Introduction: The most important developments in the world in recent years are wars and conflicts between and within countries. Large population movements occur as a result of internal conflicts

[*] Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 20.07.2020 tarih ve 35853172-000-E.00001161179 sayılı yazısı ile araştırma için gerekli olan etik kurul izni alınmıştır.

[**] Dr.; Hacettepe Üniversitesi, Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
PhD. Hacettepe University, Turkish Language Teaching, Application and Research Center
ORCİD 0000-0003-2904-0383
huseyingocmenler10@gmail.com

[***] Dr., Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Öğrenme Teknolojileri AR-GE Birimi
PhD. Anadolu University, Open Education Faculty, Instructional Technologies R&D Department
ORCİD 0000-0002-2037-8508
muratsturker@gmail.com

Cite as/ Atıf: Göçmenler, H. & Türker, M. S. (2021). Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik hizmet içi eğitimlerin öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi. *Turkish Studies - Education, 16*(1), 293-314. https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.48361

Received/Geliş: 14 December/Aralık 2020
Accepted/Kabul: 20 February/Şubat 2021

Checked by plagiarism software
Published/Yayın: 25 February/Şubat 2021
CC BY-NC 4.0

and wars and this situation affects many countries around the world. For many reasons such as its geographical location, close relations with neighboring countries, and better economic conditions compared to neighboring countries, Turkey is a country of immigration.

Many humanitarian crises arise due to migration. The lives of people who had to migrate to another country have changed considerably before and after their immigration. Perceived as a problem in the countries they migrated, refugees try to continue their lives as unwanted individuals. Children are the most adversely affected by these forced migrations. They are not in a position to resist serious problems arising with the war. And their negative experiences in this period remains a severe trauma in their lives.

Despite all the difficulties, school and education mean holding on to life for children. In order to In order to get rid of the negative environment and build a new life, the educational opportunity should be used well. Looking at the age distribution of Syrian refugees in our country, it is seen that the majority of them are children. The most important problem encountered in the education of Syrian children is related to language and both Syrian children and Turkish students studying with Syrians in their classes are negatively affected by this situation.

The Ministry of Education has taken important steps towards the integration of Syrian children into the Turkish education system. Syrians' education started first in camps, then in temporary education centers and now they are educated in public schools. In this context, the necessity has emerged for Turkish and classroom teachers working in public schools to receive in-service training within the scope of teaching Turkish as a second language.

Aim of the Study: Teachers have important responsibilities in the process of integrating Syrian refugees into the Turkish education system. In this respect, the Ministry of Education have organized in-service trainings in order for teachers to gain competence and qualifications in teaching Turkish as a second language. With these trainings, teachers get an idea of how to find solutions to the problems they encounter, as well as having knowledge in an area they know little or not at all. Within the scope of this study, it is aimed to make these courses more qualified by evaluating them according to the teachers' opinions. In this way, it will be possible to make suggestions to institutions regarding in-service trainings.

Method: The study, which is a qualitative research in terms of data collection tools and analysis methods, was designed according to the survey model. The participants of the study consists of 94 Turkish and classroom teachers who work in the first and secondary schools in different provinces of Turkey and have joined the in-service trainings organized by the Ministry of Education. The research data were obtained using a questionnaire form consisting of open-ended questions, and the obtained data were analyzed using content analysis method, which is one of the qualitative data analysis methods.

Findings and Results: According to the results of the study, in-service training programs should be organized in a planned and systematic way. In order for the training to be more efficient, it was frequently emphasized that it would be more appropriate for teachers to receive education in classes divided according to their branches. Having teachers from the same branch in the same classes will enable them to focus on common problems and issues. On the other hand, it was stated that it would be more beneficial for teachers who are from the same region or even the same city to receive education in the same classes. Considering that the problems experienced by teachers from the same region/city are similar and that there will be more sharing between teachers, it will be easier to create a more effective and shared classroom structure.

Another expectation of teachers is that the training is based on interaction among teachers. Creating a dynamic, communicative and interactive environment is an important factor that will enhance learning and increase motivation. On the other hand, the courses to be given in these training programs should be related to each other, and applied courses should be included as well as theoretical courses.

The educational environment should be organized in such a way that teachers can discuss the problems they experience and propose solutions. In addition, it is among the results of the study that academicians with field knowledge and experience should be preferred in trainings and distance education system should be a part of the process. The results revealing that in-service trainings should be repeated periodically are striking. In this way, teachers think that they will be able to have the opportunity to update their knowledge on the field, learn new information and find solutions to their problems.

Keywords: Teaching Turkish as a second/foreign language, in-service training, training of trainers, teachers' views.

Öz: Türkiye coğrafi konumu, komşu ülkeler ile sahip olduğu akrabalık bağları, komşu ülkelere nazaran daha iyi ekonomik şartlara sahip olması gibi birçok sebeple ciddi oranda göç almaktadır. Ülkemizde sayıları her geçen gün artan Suriyeli mültecilerin yaş dağılımına bakıldığında çoğunluğu çocukların oluşturduğu görülmektedir. Eğitim açısından önemli sorunları beraberinde getiren bu durumdan hem Suriyeli çocuklar hem de Suriyelilerin öğrenim gördüğü sınıflardaki Türk öğrenciler olumsuz şekilde etkilenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı aradan geçen zaman içerisinde Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu konusunda önemli adımlar atmıştır. Suriyeli çocukların yaşadığı en önemli sorunun dil ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde atılan adımların başında Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi bağlamında gerçekleştirilen hizmet içi öğretmen eğitimleri gelmektedir. Çalışma kapsamında, bu alanda verilen eğitimlerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilerek daha nitelikli hâle getirilebilmesi amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olan çalışmada, veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılmış, elde edilen veriler nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, eğitimlerin sistematik ve planlı düzenlenmesi önem arz etmektedir. Aksi bir durumda eğitimden beklenen verimlilik oldukça azalmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlerin sınıflara yerleştirilmesinde gelişigüzel bir seçimden ziyade aynı branş ve bölgeden/şehirden öğretmenlerin aynı sınıfta yer alacak şekilde seçilmeleri gerekmektedir. Eğitimlerde verilecek dersler birbiri ile ilişkili olmalı, uygulamalı derslerin teorik derslere göre daha ağırlıklı verilmesi gerekmektedir. Eğitim ortamının yaşanan sorunların ve çözüm önerilerinin tartışılabileceği nitelikte düzenlenmesi önemlidir. Ayrıca alan bilgisi olan ve saha tecrübesine sahip akademisyenlerin eğitimlerde tercih edilmesi ve uzaktan eğitim sisteminin sürecin bir parçası hâline getirilmesi de elde edilen sonuçlar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi, hizmet içi eğitim, eğitici eğitimi, öğretmen görüşleri.

Giriş

Dünyada son yıllarda yaşanan önemli gelişmelerin başında ülkeler arası ve ülkelerin kendi içinde yaşanan savaşlar, çatışmalar gelmektedir. Yaşanan iç çatışma ve savaşlar sonucunda büyük nüfus hareketleri meydana gelmekte ve bu durum birçok ülkeyi etkilemekte ve dünya gündeminde yerini almaktadır.

Birçok ülkede göçle ilgili politikalar, güncel mülteci akınları ile karşılaştıkça oluşturulmaktadır. Türkiye açısından da son yıllarda yaşanan zorunlu göçlerle birtakım politikalar ve uygulamalar hayata geçirilmektedir. Bu noktada uluslararası hukuka uyma mecburiyeti kadar ülkenin içinde bulunduğu şartların da etkili olduğu bir gerçektir.

Göç kavramı tüm yönleri ile ele alınmadığında ve kavramsal tanımları net bir şekilde yapılmadığında ortaya konan politikalarda ve uygulamalarda tereddütler yaşanabilmektedir. Bu sebeple kavramların anlaşılır ve açıklayıcı bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Uluslararası platformlarda tanınan Uluslararası Göç Örgütü tarafından bir terimler sözlüğü yayımlanmış ve göç ve ilişkili kavramlar tanımlanmıştır. Uluslararası Göç Örgütüne göre göç; bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçmesi veya bir devlet içinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir (IOM, 2009: 35-36). Göçmen kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmış olmakla birlikte şu tanım ön plana çıkmaktadır: "Bireyin göç etme kararını zorlayıcı dış faktörlerin müdahâlesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve 'kişisel uygunluk' sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar. Maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek, kendilerine ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla bir ülkeye veya başka bir bölgeye hareket eden kişiler ve aile ferleri göçmen olarak tanımlanmaktadır." (IOM, 2009: 37) Alanla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ön plana çıkan ve sıklıkla kullanılan diğer bir kavram da mülteci kavramıdır. Mülteci, "Irkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri

yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanmak isteyen kişidir." şeklinde tanımlanmaktadır (IOM, 2009: 65).

Söz konusu kavramlardan hareketle sığınma hakkının temel bir hak olduğunu ifade etmek mümkündür. İnsanlar bazen bireysel tercihlerle göç ederken bazen de mecburi sebeplerle göç etmek drurumunda kalmışlardır. Bu durum uluslararası hukukta da kayıt altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde[1] (Md.14.1) "Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır." şeklinde kayıt altına alınarak uluslararası bir meşruiyet oluşturulmuştur. Türkiye'de bulunan Suriyeliler bugün için şartlı mülteci olarak ve geçici koruma altında kabul edilmektedir. Geçici korumaya ilişkin Avrupa Birliği, "…yer değiştiren ve kendi ülkesine dönemeyen kişilerin kitlesel akını durumunda, özellikle, sığınılan ülkenin sığınma sisteminin kitlesel akın karşısında yetersiz kalması halinde, bu kişilere sağlanan acil ve geçici korumadır." tanımını yapmaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1038-1039).

Göç sebebiyle birçok insani kriz ortaya çıkmaktadır. Göç rakamları, ülkelerin iç ve dış siyasetteki politikaları, mültecilerin ekonomiye etkileri gibi birçok gündem mültecilerin yaşamlarındaki zorlukların üzerine adeta bir perde indirmektedir. Göç etmek zorunda kalan bu insanların, göç etmeden önceki ve sonraki yaşamları oldukça değişmiştir. Ortaya çıkan bu zorunlu göçlerden en fazla olumsuz etkilenenlerin başında ise çocuklar gelmektedir. Çocuklar, savaş sebebiyle yaşadıkları birçok olumsuzluğa karşı koyabilecek durumda değillerdir. Bu süreçte yaşadıkları, hayatlarında ağır bir travma olarak karşılarına çıkmaktadır.

Söz konusu bu zorluklar altında çocuklar için eğitim ve okul, hayata yeniden dönmeyi ifade etmektedir. Hayata tutunabilmek ve içinde bulunduğu olumsuz ortamdan sıyrılıp yeni bir yaşam inşâ edebilmek için eğitim fırsatının iyi değerlendirilmesi gerekir. Bir sığınmacının/mültecinin gittiği ülkede yaşamını yeniden kurması 20 yılı alabilmektedir (UNHCR, 2016: 201). Yeni bir hayatın inşâsında anahtar kavram ise eğitimdir.

Millî Eğitim Bakanlığı, Suriyeli çocukların eğitiminden sorumlu bakanlıktır. Suriyeli çocuklar ile 0-18 yaş arasındaki bireyler kastedilmektedir. Ülkemizdeki Suriyelilerin yaş dağılımına bakıldığında çoğunluğu çocukların oluşturduğu görülmektedir. Güncel rakamlara bakıldığında ülkemizde bulunan 3.641.503 Suriyelinin 1.702.784'ü 0-18 yaş aralığındaki çocuklardır.[2] Bu açıdan Bakanlığın politikaları ve uygulamaları önem kazanmaktadır. Suriyelilerin ilk göçlerinin geçici olduğu düşünülmüş dolayısıyla eğitime ilişkin durumlara geçici çözümler bulunmaya çalışılmıştır. Söz konusu çözümler daha çok kamplarda yaşayan çocuklara yönelik geliştirilmiştir. Diğer taraftan Suriyeli çocukları Türk eğitim sistemine entegre edecek politikalardan kaçınılmış, Arapça ile müfredatları devam ettirilmiştir. Böylelikle çocukların ülkelerine döndüklerinde kaldıkları yerden devam edebilmeleri amaçlanmıştır. Ancak yaşanan süreç planlandığı gibi devam etmemiştir. Suriyedeki iç savaşının kısa vadede bitmeyeceğinin anlaşılması üzerine kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukları kapsayacak şekilde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bir genelge yayımlanarak ilk çalışmalar 2013 yılı itibarı ile başlamıştır (MEB, 2013).

2014 yılı itibarı ile "Geçici Koruma Yönetmeliği" yayımlanarak eğitimle ilgili konular da düzenlenmiştir. Yönetmeliğe göre; anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim çağındaki çocukların eğitimlerinin Millî Eğitim Bakanlığı mevzuatına göre yürütüleceği belirtilmektedir. Lisans ve lisansüstü eğitimin ise Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yürütüleceği belirtilmektedir. Genel olarak ise yabancıların eğitim faaliyetleri ile ilgili hususların Millî Eğitim Bakanlığınca düzenleneceği ifade edilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı 2014 yılında 2014/21 sayılı genelgeyi yayımlayarak Suriyeli çocukların eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde gerekli organazisyonun, acil tedbirlerin alınmasının

[1] https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf (Erişim tarihi: 24.10.2020)
[2] https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim tarihi: 02.12.2020)

kendi bünyesinde yapılacağını belirtmiştir. Bu çerçevede daha aktif hareket edebilmek için 2016 yılında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdrlüğüne bağlı Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığını kurmuştur.

Suriyeli Çocukların Eğitimi ile İlgili Yaşanan Sorunlar

2016 yılı ile beraber Suriyeli çocuklar hem Geçici Eğitim Merkezlerinde hem de devlet okullarında eğitim almaya devam etmişlerdir. Ancak bu süreçte birçok problem yaşanmıştır. 2019 yılından itibaren Suriyeli çocukların tamamının Bakanlığa bağlı okullarda eğitim almasına karar verilmiştir. Çalışma kapsamı gereği bu problemlere ayrıntılı olarak değinilmeyecektir. İfade etmek gerekir ki söz konusu problemlerin başında öğretmenlerin/öğreticilerin niteliğine ilişkin sorunlar gelmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmenler açısından daha önce mülteci/sığınmacı öğrencilere yönelik bir eğitim yapılmadığı için dil problemi başta olmak üzere birçok sorun yaşanmıştır. Geçici Eğitim Merkezlerindeki (GEM) öğretmenler açısından ise öğretmen seçimi ve niteliği konularında önemli problemler görülmüştür. Suriyeli çocukların eğitim/öğretim sürecinde yaşadıkları problemlere genel olarak yer verilecektir.

Suriyeli çocukların eğitiminde yaşanan sorunlarla ilgili yapılan çalışmalarda en önemli sorun olarak dil öğreniminde yaşanan problemler dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra öğretmen eğitimi ve niteliği, ders materyalleri eksikliği ve niteliği, okul-aile iş birliği iletişimindeki sıkıntılar, öğrencilerde görülen davranış bozuklukları, ayrıştırılmış okul ve sınıflarda eğitimin yürütülmesi, öğretmenlerin öz yeterliklerini olumsuz değerlendirmesi gibi birçok sorun sıralanmaktadır (Abay ve Güllüpınar, 2016; Alyılmaz, 2018; Bulut, Soysal ve Gülçiçek, 2018; Coşkun ve Emin, 2016; Erdem, 2017; İşigüzel ve Baldık, 2019; Küçüksüleymanoğlu ve Kurt, 2020; Levent ve Çayak, 2017; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016).

Türker ve Göçmenler (2020a: 4565) tarafından yapılan bir çalışmada Suriyeli çocukların eğitimi sürecinde yaşanan sorunlar genel ve kapsamlı olarak şöyle tespit edilmiştir: "Türkçe öğretimi/öğrenimi ile ilgili sorunlar üst başlık olarak değerlendirildiğinde; öğretmen yeterlilikleri, ders programı eksikliği, ders materyallerinin eksikliği ve niteliği, hizmet içi eğitimlerdeki sorunlar alt başlık olarak sıralanabilir. İkinci önemli sorun öğrencilerin okula kayıt, devam ve uyumu ile ilgili yaşanmaktadır. Bu sorunla ilgili olarak öğrencilerin davranış bozukluğu önemli bir alt başlık olarak ele alınmak durumundadır. Üçüncü sorun alanı olarak okul-aile ve öğretmen-aile arasında sağlıklı yürütülemeyen ilişki gelmektedir. Özellikle dil engelinin bu alandaki sorunun kaynağı olduğu söylenebilir. Dördüncü sorun olarak da okullarda ve sınıflarda görülen fiziksel sınırlılıklar belirtilmektedir."

Yenilmez ve Çöplü (2019) de yaptığı çalışmada yaşanan sorunları üç tema etrafında toplamıştır. Buna göre; programdaki hedeflere ulaşılamaması, çocukların eğitimi ile ilgili gerekli ders materyallerinin olmaması ve dil engeli en önemli sorunlar olarak dile getirilmiştir. Erdem (2017)'in, sınıfında mülteci öğrenciler bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunların ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmasında öğretim sürecinde yaşanan temel sorunun dil kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dil sorunu ve materyal, içerik ve değerlendirme süreci ile ilgili diğer sorunların çözümü konusunda mülteci öğrencilere hazırlık eğitimi verilmesi ve öğretmenlere mülteci öğrencilerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitimler verilmesi yönünde çeşitli öneriler sunulmuştur.

Türker ve Göçmenler (2020b)'in yaptığı bir başka çalışmanın sonuçlarına göre Suriyeli öğrencilerin eğitimini olumsuz etkileyen sorunlar üst başlık olarak; davranış bozukluğu, toplumsal uyum, ekonomik durum, ebeveyn desteği olarak sıralanmaktadır. Alt başlıklara ayrıldığında ise Suriyeli öğrencilerin akranlarına ve kendilerine yönelik şiddet eğilimi, disiplinsizlik, kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlar, toplum tarafından dışlanma, temelini ekonomik sorunların oluşturduğu barınma, beslenme, giyim, okul araç gereçlerinde yaşanan eksiklikler ve ebeveynlerin çocukların eğitim sürecini yeterince destekleyememesinden kaynaklı sorunlar dikkat çekmektedir.

Yaşanan bu sorunların Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenimiyle birlikte genel olarak eğitim süreçlerini de olumsuz etkilediği ifade edilmektedir.

Benzer sorunlara Suriyeli çocukların öğrenim gördüğü okul öncesi eğitim kurumlarında da rastlanmaktadır. Avcı (2019) sınıflarında mülteci öğrencisi bulunan okul öncesi eğitim öğretmenleri ile yaptığı çalışmada mülteci öğrencilerin dil ve kültür farklılığından dolayı sınıf ortamında uyum sorunu yaşadıkları, akranlarıyla iletişim kuramadıkları için zorluklarla karşılaştıkları, etkinlikleri anlama ve yönergelere uyma konusunda sorunlar yaşadıkları belirtilmektedir.

Eğitim/öğretim sürecindeki en önemli rol öğretmenlere aittir. Söz konusu problemlerin çözümünde ilk sırada öğretmenler yer almaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin bu konuda alacakları eğitim daha nitelikli hâle gelmelerini sağlayacak ve eğitim/öğretim sürecinin daha verimli olmasını sağlayacaktır. Birçoğu daha önce Türkçeyi ikinci dil olarak öğretmemiş öğretmenlere bu süreçte hizmet içi eğitimler verilmiştir ve bu eğitimler devam etmektedir. Alanda yapılan incelemelerde de öğretmenlerin kendi öz yeterliklerini değerlendirdikleri çalışmalarda Türkçenin ikinci dil olarak öğretimi konusunda kendilerini yeterli görmedikleri ifade edilmektedir (Göçmenler ve Türker, 2020). Dolayısıyla söz konusu sorunların çözümünde öğretmenlere verilecek eğitimler ağırlık kazanmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığının Suriyeli Çocukların Eğitimi Kapsamında Gerçekleştirdiği Faaliyetler ve Eğitici Eğitimleri

Millî Eğitim Bakanlığı göçlerin yaşanmaya başladığı 2011 yılından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeli çocukların eğitimine destek vermektedir. Önce kamplarda başlayan, sonra geçici eğitim merkezlerinde devam eden bu eğitimler bugün devlet okullarında verilmektedir. Bu süreçte en önemli eğitim desteği PICTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi) projesi ile sağlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı 2011 yılından 2016 yılına kadar geçen sürede Suriyeli çocukların eğitim süreçlerini imkânları ölçüsünde desteklemiştir. Ancak çok kısa süre içerisinde bu denli yoğun bir göçün beklenmemesi sebebiyle Bakanlık da bu duruma hazırlıksız yakalanmıştır. İlk zamanlarda savaşın biteceği ve Suriyelilerin ülkelerine döneceği öngörüldüğü için geçici politikalarla eğitim öğretim hizmetleri yürütülmüştür. Ancak Suriyelilerin kalıcı olduğu anlaşılınca, çocukların eğitim sistemine entegre edilmesi için ilk kapsamlı proje olarak; Millî Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği destekli "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICTES)"ni 2016 yılında başlatmıştır. PICTES, 23 ilde 2 yıl süreli bir proje olarak planlanmıştır (Çelik, 2018: 115).

Proje kapsamında, başta Suriyeli çocukların eğitime erişimi, eğitim kurumları ve eğitim personeli kapasitesinin ve sunulan eğitim kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. Projede; Türkçe ve Arapça öğretimi, öğreticilerin eğitimleri, okul ve geçici eğitim merkezlerine temizlik ve güvenlik personelinin sağlanması, ders kitabı-kırtasiye malzemeleri-giyim yardımı, okula taşıma, öğretim materyalleri, destekleme kursları, telafi eğitimi, eğitim araç-gereçlerinin sağlanması, Türkçe sınavı sistemi, okul rehberlik faaliyetleri, izleme-değerlendirme, personel eğitimi ve farkındalık artırma faaliyetleri yer almıştır (MEB, 2017a).

Çalışma kapsamında, projedeki eğitici eğitimleri incelenmiş diğer faaliyetlere değinilmemiştir. Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi'nin "Öğreticilerin Eğitimi Faaliyeti" kapsamında çok sayıda öğreticiye eğitimler verilmiştir (MEB, 2017a). PICTES kapsamında ilk eğitim Türkçe öğreticileri ve rehberlik danışmanlarına 2017 yılında verilmiştir[3]. Bunun yanısıra 2018 yılında PICTES Projesi kapsamındaki öğreticilere yönelik

[3] http://pictes.meb.gov.tr/www/oryantasyon-egitimi-basladi/icerik/58 (Erişim tarihi: 10.01.2021)

"Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programı" düzenlenmiştir[4]. Buradaki programı başarıyla bitiren öğreticilere sertifika verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) iş birliğinde gerçekleştirilen bir başka projede tüm illerden 500 rehber öğretmene ve sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan 25.000 öğretmene "Kapsayıcı Eğitim" konulu eğitim verilmiştir (MEB, 2016). Öğretmenlerin konuyla ilgili yeterliklerini arttırmak için "Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler için El Kitabı" başlığıyla bir kitap hazırlanmış ve öğretmenlerin hizmetine sunulmuştur (MEB, 2017b).

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 21 ildeki GEM'ler de görev yapan Suriyeli öğretmenlere geçici şekilde istihdam sağlanmıştır. Bakanlığın denetimiyle hareket eden ve bütçesi UNICEF tarafından karşılanan bir program planlanmıştır. Bu programa göre 2017 yılında 20 bin Suriyeli öğretmene eğitim verilmesi amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle 496 Suriyeli öğretmene eğitici eğitimi verilmiştir. Bu öğretmenler Suriyeli öğretmenlere ikâmet ettikleri illerde 80 saat süren bir eğitim vermişlerdir (MEB, 2017c).

Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2020 öğretim yılı için geçici eğitim merkezlerini kapatarak tüm Suriyeli çocukların devlet okullarında eğitim görmesine karar vermiştir. Bu kapsamda devlet okullarında görevli Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin, Türkçenin ikinci dil olarak öğretilmesi kapsamında eğitim görmeleri zarureti ortaya çıkmıştır. Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü, bu amaçla 8-21 Temmuz 2019 ve 23 Temmuz-5 Ağustos 2019 tarihleri arasında eğitici eğitimleri programı düzenlemiştir. Bu kurs; UNICEF desteğiyle Millî Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği doğrultusunda mahalli bir faaliyet olarak yürütülmüştür.[5] "Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Eğitimi Kursu" adı ile düzenlenen eğitici eğitimi programı sonucunda eğitim alan öğretmenler bağlı bulundukları illerde sene başında Türkçe ve sınıf öğretmenlerine eğitim vermişlerdir. Kursun amacı; ülkemizde sayıları her geçen gün artan mülteci öğrencilere nitelikli bir eğitim imkânı sağlanabilmesi için kamu okullarında görev yapan Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin pedagojik bilgi ve becerilerinin artırılması olarak ifade edilmiştir. Etkinlik kapsamında verilen eğitimlerin konuları ise şöyledir:

Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimine Giriş ve Öğretim Uygulamaları

- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi*
- *Dil ve Kültür İlişkisi*

Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi: Dinleme, Okuma, Konuşma, Yazma, Dil Bilgisi Öğretimi

- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi: Dinleme, Okuma Öğretimi*
- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi: Konuşma, Yazma Öğretimi*
- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi: Dil Bilgisi Öğretimi*
- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi: Söz varlığının geliştirilmesi*

Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Temel Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler

- *Öğretim Uygulamaları*

Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Öğretim Teknolojilerinin Kullanımı ve Öğretim Uygulamaları

- *Web 2.0 Uygulamalarının Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Kullanımı*
- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Sanal Gerçeklik Uygulamaları*

[4] https://piktes.gov.tr/Haberler/Details/105 (Erişim tarihi: 08.01.2021)

[5] https://karayazi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27162538_Turkce_ve_SYnYf_OYretmenleri_EYitici__EYitimi_BaYvurularY_000872.pdf Erişim tarihi: (08.01.2021)

- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Dijital Oyunlar*
- *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Mobil Uygulamalar*

Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi ve Öğretimi

- *A1 Düzeyinde Dilbilgisi Öğretimi*
- *A2 Düzeyinde Dilbilgisi Öğretimi*
- *B1 Düzeyinde Dilbilgisi Öğretimi*

Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

- *Ölçme ve Değerlendirmeye Giriş*
- *Dil Becerilerinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi*

"Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Eğitimi Kursu"nun süresi iki hafta, 60 ders saati olarak belirlenmiştir.

İlgili Araştırmalar

Suriyeli çocuklara Türkçe öğreten öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimlerin değerlendirildiği sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalara yer verilmekle beraber öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere ilişkin genel görüşlerini paylaştıkları çalışmalara da bu bölümde yer verilmiştir.

Çoban Sural ve Güler Arı (2017) tarafından yapılan çalışma, göçmen çocuklara Türkçe öğreten öğretmenlere (PICTES kapsamında) hizmet içi eğitim veren öğretim elemanlarının görüşleri üzerinedir. Çalışmaya göre öğretmenlere eğitim veren öğretim elemanları, hizmet içi eğitimlerin planlanmasında, niteliğinde, öğretmenlerin eğitime ilişkin tutumlarında, birtakım yetersizlikler olduğunu, buna karşın eğitim veren öğretim elamanlarının eğitim vermek için yeterli donanım ve deneyime sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bunun dışında eğitime ayrılan sürenin yetersiz olması, sınıfların kalabalık olması gibi durumların eğitim sürecini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

Karadağ (2015) tarafından yapılan çalışma sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretimiyle ilgili aldıkları hizmet içi eğitimleri değerlendirmelerine ilişkindir. Bu değerlendirmelere göre sınıf öğretmenlerinin çoğu, Türkçe öğretimiyle ilgili bir hizmet içi eğitim almamıştır. Türkçe eğitimi üzerine hizmet içi eğitim alan az sayıda sınıf öğretmeni ise eğitimleri yetersiz olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler, hizmet içi eğitimleri genel olarak değerlendirdiklerinde ise eğitimlerin kendilerine çok fazla katkı sunmadığını, eğitim veren kişilerin yeterli donanıma sahip olmadığını, eğitimin uygulamadan ziyade kuramsal olduğunu söylemişledir. Öte yandan öğretmenler, eğitimleri uzman kişilerin vermesi gerektiğini, eğitimlerin küçük gruplarla uygun mekânlarda düzenlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Tekin (2020) ise uzaktan eğitim ile verilen hizmet içi eğitimlerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada öğretmenler uzaktan eğitimin esnek, bireysel ve öğrenen merkezli özelliklerini vurgulayarak bu yöntemle verilen eğitimlerde kendilerini rahat, özgür ve mutlu hissettiklerini, eğitimlerin verimli, eğlenceli, ilgi çekici ve heyecanlı olduğunu bildirmişlerdir. Öte yandan, öğretmenler uzaktan hizmet içi eğitimlerin iletişim ve etkileşim yönünden sınırlı olması, katılımcıların pasif alıcı konumunda olması gibi eksikleri olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Cemaloğlu, Kukul, Üstündağ, Güneş ve Aslangiray (2018) tarafından eğiticilerin hizmet içi ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada öğretmenler eğitimlerdeki zaman planlamasının, eğitimi veren kişinin kalitesinin, teknoloji konusundaki yeterliklerin, eğitim konularının doğrudan kendileriyle ilgili olup kendilerine yarar sağlamasının önemli ve öncelikli olduğunu dile getirmişlerdir. Baştürk (2012) tarafında yapılan çalışmada ise hizmet içi eğitimlere katılan öğretmenlerin algı ve beklentilerinin branşlarına ve cinsiyetlerine göre değişip değişmediği

araştırılmıştır. Bu açıdan öğretmenlerin branş ve cinsiyet fark etmeksizin benzer beklentilere sahip olduğu görülmüştür.

İnce, Karataş ve Çiftçi (2019) branş öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına yönelik görüşleri üzerine yaptıkları çalışmada, öğretmenler hizmet içi eğitim etkinliklerinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak hizmet içi eğitimin zamanı, eğitimi veren kişi ve eğitimde kullanılan yöntem ve teknikler konusunda problemler yaşandığını da dile getirmişleridir. Öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlenerek buna yönelik hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi gerektiği çalışma kapsamında üzerinde durulan konulardır.

Araştırmanın Amacı

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı ile birlikte çok sayıda Suriyelinin Türkiye'ye göç etmesi sonucu birçok sorun yaşanmaktadır. Bu sorunların en önemlilerinden biri ise Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine dâhil edilerek sağlıklı bir eğitim alabilmesine ilişkin yaşanan zorluklardır. Daha önce Türkçeyi ikinci/yabancı dil olarak öğretmemiş öğretmenlere bu süreçte önemli bir sorumluluk düşmektedir. Bu açıdan öğretmenlerin söz konusu alanda yetkinlik ve nitelik kazanabilmesi için Bakanlık tarafından hizmet içi eğitimler düzenlenmektedir. Bu eğitimler ile öğretmenler daha önce az bildikleri ya da hiç bilmedikleri bir alanda bilgi sahibi olmanın yanı sıra karşılaştıkları problemlere nasıl çözüm bulabilecekleri konusunda yetkinlik kazanmaktadırlar.

Öte yandan, öğretmenlerin özellikle dil öğretim sürecinde yaşadıkları problemleri çözebilecekleri, tartışabilecekleri bir resmî platform bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu eğitimlerin doğru, işlevsel ve nitelikli düzenlenmesi son derece önemlidir. Çalışma kapsamında bu alanda verilen eğitimlerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilerek daha nitelikli hâle getirilebilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede ilgili kurumlara önerilerde bulunmak mümkün olabilecektir.

Çalışmada yanıt aranan araştırma soruları ise şu şekildedir:

- Öğretmenlerin Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik hizmet içi eğitimlerle ilgili görüşleri nelerdir?
- Öğretmenlerin Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik hizmet içi eğitimlerin tekrarlanmasına ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Türkiye'de yaşamakta olan Suriyeli nüfusun %47,4'ü 0-18 yaş aralığındaki çocuklardır.[6] "Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Suriyeli Göçmen Örneklemi 2018 Raporu" verilerine göre Türkiye'de Suriyeli göçmen bir kadın ortalama 5,3 çocuk doğurmaktadır[7]. Bugünkü toplam Suriyeli nüfusun 4 milyona yaklaştığı düşünüldüğünde yakın, orta ve uzun vadede Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sisteminde önemli bir kitleyi oluşturacağı öngörülebilir. Suriyeli çocuklarla ilgili başta Türkçe öğretimi olmak üzere uyum sorunları gibi birçok durumun/sorunun uzun süre devam edeceği söylenebilir. Dolayısıyla birçok öğretmen sınıfında Suriyeli öğrenciye/öğrencilere Türkçe öğretme deneyimi yaşayacaktır. Diğer taraftan sınıfında Suriyeli öğrencileri olan öğretmenler de Türkçeyi daha iyi öğretebilme konusunda kendilerini daha nitelikli hale getirecek eğitimlere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda, şu ana kadar verilen hizmet içi eğitimlerin oldukça sınırlı olduğu ve çok az sayıda öğretmene ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan düzenlenecek hizmet içi eğitimler önemli bir ihtiyacı karşılayacaktır.

[6] https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim tarihi: 02.12.2020)
[7] http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/2018_TNSA_Suriye_Orneklemi_OzetRapor.pdf Erişim tarihi: 10.01.2021

Çalışma kapsamında, "Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Eğitimi Kursu"na katılan öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimlerin niteliği hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Türkçenin ikinci/yabancı dil öğretimi çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığının düzenleyeceği hizmet içi eğitici eğitimlerin daha nitelikli yürütülmesinde çalışmanın önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu çalışma, bilimsel yayın ve araştırmalarda uyulması gereken etik kurallar dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 20.07.2020 tarih ve 35853172-000-E.00001161179 sayılı yazısı ile araştırma için gerekli olan etik kurul izni alınmıştır.

Araştırma Deseni

Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik verilen hizmet içi eğitimler kapsamında tüm il ilçelerde MEB'e bağlı okullarda görev yapan Türkçe öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin alan bilgi ve becerilerinin artırılması hedeflenmiştir. Çalışma, oldukça geniş bir evrenin perspektifinden konuyu değerlendirmeyi amaçladığından tarama modeline göre desenlenmiştir. Tarama araştırmaları bir örneklemin belirli bir konu hakkındaki eğilimleri, tutumları, görüş ve beklentilerini betimlemeye çalışarak geniş bir evren hakkında çıkarımlarda bulunmayı amaçlayan araştırmalardır (Creswell, 2014: 155-156; Gürbüz ve Şahin, 2016: 107).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'nin çeşitli illerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan Türkçe ve sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, araştırma problemi hakkında bilgi edinmek için en uygun bireylerin araştırmacı tarafından seçildiği amaçlı örnekleme (Babbie, 2017: 196) yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminde araştırma için önemli olan ölçütler önceden belirlenir ve bu ölçütleri karşılayan durumlar çalışılır (Patton, 2020: 238). Bu doğrultuda, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF iş birliğinde düzenlenen "Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Programı" kapsamında düzenlenen hizmet içi eğitimlere katılan 94 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturan öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Araştırma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişken	Özellikler	n	%
Bölge	Marmara	16	17
	Ege	17	18.1
	Akdeniz	21	22.3
	Karadeniz	1	1.1
	İç Anadolu	20	20
	Doğu Anadolu	1	1.1
	Güneydoğu Anadolu	18	19.1
Alan	Türkçe Öğretmenliği	52	55.3
	Sınıf Öğretmenliği	42	44.7
Deneyim	1 yıla kadar	1	1.1
	1-3 yıl	18	19.1
	4-6 yıl	15	16
	7-9 yıl	10	10.6
	10-12 yıl	14	14.9
	13 yıl ve üzeri	36	38.3
YTÖ Deneyim	1 yıla kadar	32	34
	1-3 yıl	42	44.7
	4-6 yıl	16	17
	7-9 yıl	4	4.3
	Yok	34	36.2
YTÖ Eğitim	Hizmet içi Eğitim	18	19.1
	Proje	18	19.1
	Sertifika	17	18.1
	Yüksek Lisans	7	7.4
Toplam		**94**	**100**

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılarak elde edilmiştir. Anket formunda katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin 5 soru yer alırken (il, alan, öğretmenlik deneyimi, yabancılara Türkçe öğretimi deneyimi, yabancılara Türkçe öğretimine yönelik eğitim durumu), araştırma sorusuna yanıt bulabilmek amacıyla 2 açık uçlu soru bulunmaktadır. Soruların geçerliği ve anlaşılırlığı için uzman görüşü alınmış ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten 3 öğretmenle pilot uygulama yapılmıştır. Uzman görüşü ve pilot uygulama sonucunda gerekli düzenlemeler yapılarak anket formuna son şekli verilmiştir. Anket formunda, öğretmenlerin Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik hizmet içi eğitimlerle ilgili görüşlerini almak amacıyla şu sorular yer almaktadır:

1. Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik verilen hizmet içi eğitimlerin planlanması hakkında ne düşünürsünüz?

a. Hizmet içi eğitimlerin nasıl düzenlenmesi gerektiğini düşünürsünüz?

b. Hizmet içi eğitimlerle ilgili beklentileriniz nelerdir?

c. Eğitimlerde hangi dersleri almak istersiniz?

d. Ders verecek eğiticilerin ne tür yeterliliklere sahip olması gerektiğini düşünürsünüz?

2. Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi konusunda eğitim(ler) almaya devam etmek ister misiniz? Neden?

a. Söz konusu eğitimlerin yüz yüze, uzaktan eğitimle ya da bir kısmının yüz yüze bir kısmının uzaktan eğitimle verilmesi konusunda ne düşünürsünüz?

Verilerin Çözümlenmesi

Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri üzerinde SPSS 22.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak yüzde ve sıklık analizleri yapılmış, araştırma sorusu bağlamında sorulan açık uçlu soruların analizinde ise nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel verileri çözümlemek için anket formu ile elde edilen veriler üzerinde araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlama işlemi yapılmıştır. Benzer ve farklı kodlar tespit edilip ortak kodlar belirlendikten sonra birbiri ile ilişkili olan kavramlar temalar ve alt temalar altında gruplandırılmıştır. Kodlama ve gruplama işleminin ardından veriler üzerinde frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak veriler yorumlanmıştır.

Bulgular

"Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Programı" çalışmaları kapsamında verilen hizmet içi eğitimlerle ilgili olarak Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş, sonuçlar araştırma soruları bağlamında ayrı başlıklar altında aktarılmıştır.

1. Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik verilen hizmet içi eğitimlerin planlanması hakkında ne düşünürsünüz?

Çalışmada, Türkçeyi ikinci/yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerin planlamasına ilişkin görüşleri ortaya konulmak istenmiştir. Bu amaçla öğretmenlere kapsayıcı eğitimlerin nasıl düzenlenmesi gerektiği, kapsayıcı eğitimlerle ilgili beklentilerinin neler olduğu, eğitimlerde hangi dersleri görmek istedikleri ve eğitimlerde ders verecek hocaların ne tür yeterliklere sahip olması gerektiği soruları yöneltilmiş; elde edilen veriler sorular bağlamında ayrı tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: Eğitim Programlarının Yapısına İlişkin Görüşler

Ana Tema	Alt Tema	*f*	%
Bölünmüş sınıflarda eğitim	Alana göre bölünmüş sınıflar	31	29.5
	Şehirlere/bölgelere göre bölünmüş sınıflar	8	7.6
	Yaşa göre bölünmüş sınıflar	5	4.8
Karma sınıflarda eğitim	Alana/bölgelere göre karma sınıflar	9	8.6
	Deneyime göre karma sınıflar	6	5.7
	İdarecilerin de olduğu karma sınıflar	2	1.9
Sınıfların fiziksel yapısı	Kalabalık olmayan sınıflarda	13	12.4
	Teknolojik altyapısı uygun sınıflar	11	10.5
	Etkileşimli etkinliklere uygun sınıflar	4	3.8
Öğretim tasarımı	Öğretim malzemelerine erişim	14	13.3
	Harmanlanmış model ile öğrenme	2	1.9

Tablo 2'de görüldüğü gibi, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik öğretmen kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla verilen eğitimlerin nasıl planlanması gerektiği ile ilgili görüşler dört ana tema altında gruplanmaktadır. Katılımcılar, ihtiyaçlar farklı olacağı için öğretmenlerin alana göre bölünmüş sınıflarda eğitim almasının faydalı olacağını ifade etmiştir. Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisine yönelik eğitimler yerine okuma-yazma öğretimi konusundaki eğitimlere gereksinim duydukları, sınıf öğretmenlerinin ise çoğunlukla Türkçe dil bilgisi konusunda eksiklerinin olduğu alan odaklı sınıf dağılımı ihtiyacına gerekçe gösterilmiştir. Öğretmenlere geldikleri şehirlere göre ayrı sınıflarda eğitim verilmesi önerilen bir başka bölünmüş sınıf yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgesel farklılıklar göz önünde bulundurularak eğitimlerin

programlanmasının bölgeyi kendi özelinde değerlendirebilmek açısından önemli olduğu, ayrıca aynı ilde görevli öğretmenlerin kendi illerindeki öğretmenlere verecekleri eğitimleri birlikte planlayabilmelerinin ancak bu şekilde mümkün olacağı ifade edilmiştir. Bazı katılımcılar ise kuşak farklılıklarına dikkat çekerek farklı yaş gruplarındaki öğretmenlerin akranları ile birlikte eğitim almaları gerektiğini belirtmiştir.

Bazı katılımcılar aynı alandan ya da aynı şehirlerde görev yapan öğretmenlerin aynı bakış açısına sahip olduğu için olaylara ve sorunlara benzer yorumlar getirdiğini, bu sebeple alanları ve görev yaptıkları iller bağlamında öğretmenlerin sınıflara karışık yerleştirilmesinin bilgi akışını ve deneyim paylaşımını sağlayacağını ve motivasyonu artıracağını belirtmiştir. İdarecilerin de içerisinde bulunduğu karma sınıfların öğretmenler ve idareciler arasında iş birliği ve iletişimi artırarak öğretmen eğitimlerine katkı sağlayacağı da ifade edilmiştir.

Eğitimlerin akran etkileşimine olanak sağlayan, teknolojik altyapıya sahip ve kalabalık olmayan sınıflarda verilmesinin öğretmenler açısından önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, eğitimlerde kullanılacak öğretim malzemelerine erişimin önceden sağlanarak eğitimlerin verimliliğinin artırılabileceği ve harmanlanmış öğrenme modeli ile eğitimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanabileceği de değinilen konular arasındadır. Öğretmenlerin, hizmet içi eğitimlerden beklentilerine ilişkin görüşleri ise Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Hizmet İçi Eğitimlerden Beklentiler

Ana Tema	**Alt Tema**	***f***	**%**
Uygulama	Teorik ve pratik bilgiler	28	35
	Uygulama olanakları, etkinlik üretimi	26	32.5
Özel alan bilgisi	Ana dili öğretimi ve ikinci/yabancı dil öğretimi	8	5
	AOÖÇ/Düzeylere göre Türkçe öğretimi	8	10
	Genel pedagojik bilgiye yönelik eğitimler	6	7.5
Devamlılık	Yeni eğitimler	6	7.5

Tablo 3'e bakıldığında, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerden beklentilerinin 3 grupta toplandığı görülmektedir. Öğretmenler eğitimlerde kuramsal bilginin yanında, öğrenilenleri sınıfta uygulamaya dönük bilgiye ve etkinlik örneklerine yer verilmesini olumlu ve gerekli olarak değerlendirmişler; kendilerine daha fazla uygulama ve etkinlik üretimi yaptırılması yönünde beklentilerini dile getirmişlerdir. Türkçenin ana dili olarak öğretimi ile ikinci/yabancı dil olarak öğretiminin birbirinden farklı alanlar olduğu, eğitimlerin bu fark gözetilerek programlanması gerektiği de öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde tanımlanan düzeyler bağlamında hedef kazanımlara ve beceri alanlarına uygun olarak derslerin nasıl planlanması gerektiği; hangi yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanılacağı; verilen eğitimlerin yalnızca Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik olarak değil, aynı zamanda genel pedagojik bilgiyi artırıcı yönde olması öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle ilgili beklentilerinden bazılarıdır. Mesleki gelişimleri açısından eğitimlerin yararlı olduğunu belirten öğretmenler belli aralıklarla yeni eğitimler almak istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kapsayıcı eğitimden beklentileri eğitimlerde yer alması gereken dersler bağlamında da araştırılmış, sonuçlar Tablo 4'te aktarılmıştır.

Tablo 4: Eğitim Kapsamında Verilecek Dersler

Ana Tema	Alt Tema	*f*	%
Genel pedagojik dersler	Öğretim Yöntem ve Teknikleri	17	29.3
	Kapsayıcı Eğitim (Amaçlar/Hedefler)	11	19.0
	Eğitimde Teknoloji Kullanımı	11	19.0
	Program Geliştirme ve Materyal Tasarımı	10	17.2
	Ölçme Değerlendirme	5	8.6
	Sınıf Yönetimi	4	6.9
Özel alan dersleri	AOÖÇ / Beceriler, Düzeyler, kazanımlar	23	34.8
	Türkçe Dil Bilgisi	15	22.7
	Seminer (Uygulama)	14	21.2
	Drama	10	15.2
	Dil Öğrenme Stratejileri	4	6.1
Hedef kitleye yönelik dersler	İletişim	13	38.2
	Kültür	12	35.3
	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	9	26.5

Tablo 4'te, "Kapsayıcı eğitimlerde hangi derslerin olmasını istersiniz?" sorusuna verilen cevapların 3 ana grupta toplandığı görülmektedir. Öğretmenler bu eğitimlerde Öğretim Yöntem ve Teknikleri, Eğitimde Teknoloji Kullanımı, Program Geliştirme ve Materyal Tasarımı, Ölçme Değerlendirme ve Sınıf Yönetimi gibi genel pedagojik bilgiye yönelik derslerin faydalı ve gerekli olduğunu belirtmişler; bunun yanında Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik özel alan derslerinin gerekliliğine de dikkat çekmişlerdir. Özellikle sınıf öğretmenleri dil bilgisine yönelik Türkçe derslerinin önemini ifade eden görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, ikinci/yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin farklı bir alan olduğunu; bu bağlamda Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde belirtilen yabancı dil seviyelerinin tanıtımı, seviyelere göre kazanımların belirlenmesi ve beceri alanlarına göre uygun yöntem ve tekniklerin seçimi gibi konuların hem kuramsal hem uygulamalı derslerle verilmesinin olumlu ve yararlı olacağını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, Türk ve Suriyeli öğrencilerin kaynaşması için drama etkinliklerinin önemine vurgu yapmışlardır. Bu kapsamda verilecek derslerin, dil öğrenme stratejileri ile desteklenmesi durumunda dil öğrenme sürecinin verimliliğinin ve etkililiğinin artacağı da öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Ayrıca hedef kitle ile etkili iletişim kurabilmek adına iletişim dersleri, hedef kitleyi daha yakından tanıyabilmek üzere Suriye özelinde kültür dersleri, savaş mağduru olan Suriyeli öğrencilerin yaşadığı sorunları anlayabilmek ve onlara yardımcı olabilmek amacıyla da Psikolojik Danışma ve Rehberlik dersleri öğretmenler tarafından önemli görülmüştür. Bu eğitimleri verecek olan eğiticilerin niteliği konusunda öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Ders Verecek Eğiticilerin Nitelikleri

Ana Tema	Alt Tema	*f*	%
Eğiticilerin niteliği	Alan bilgisi ve saha deneyimi	76	46.3
	Öğrenme sürecine aktif katılım	43	26.2
	İkinci/yabancı dil öğretimi bilgi ve deneyini	18	11
	Sunum becerisi	12	7.3
	Eğiticiler arası tutarlık	8	4.9
	Teknolojik bilgi ve beceri düzeyi	7	4.3

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin büyük çoğunluğu alan bilgisi ve saha deneyimi olan eğiticilerin ders vermesi konusunda hemfikirdir. Konuyla ilgili olarak, GEM'ler ya da Bakanlığa bağlı okullarda çalışan ve bu kurumların yapısı ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olan veya üniversitelerin Türkçe Öğretimi ve Uygulama Merkez'lerinde ders veren öğreticilere öncelik

verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öte yandan konuyu katılımcılarla tartışarak öğrenmeyi teşvik eden, öğrenme sürecinin aktif katılımcısı olarak kursiyerlerin deneyim paylaşımına olanak sağlayan, iletişime açık eğiticilerin kapsayıcı eğitimlerin başarısını artıracağı da altı çizilen konular arasındadır. Öğretmenler Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminin Türkçenin ana dili olarak öğretiminden ayrı bir alan olduğunu, bu sebeple eğitimlerde ders verecek hocaların ikinci/yabancı dil öğretimi konusunda da bilgi ve deneyime sahip olmalarının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Kapsayıcı eğitimlerin çok yoğun ve ders saatlerinin fazla olması kursiyerlerde motivasyonun düşmesine ve derse karşı olan ilginin azalmasına neden olabildiğinden ses tonunu ve beden dilini etkili kullanabilen, sunum becerisine sahip eğiticilerin kapsayıcı eğitimlerin verimliliği açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Eğitimlerle ilgili dile getirilen sorunlardan biri de programdaki derslerin birbirinden bağımsız olarak işlenmesi, eğiticiler arasında tutarlılık olmamasıdır. Bu bağlamda; ders içeriklerinin birbirini takip eder nitelikte olması ve eğiticiler arasında derslerin işlenişi açısından tutarlılık olması katılımcıların dikkat çektiği konular arasındadır. Türkçeyi ikinci/yabancı olarak öğrenen hedef kitlenin özellikleri de düşünüldüğünde, öğretmenlerin teknoloji konusunda yetkin olmaları önem arz etmektedir. Konu ile ilgili olarak öğretmenler, ders verecek eğiticilerin teknoloji bilgi ve becerilerinin yeterli düzeyde olmasının ve eğitimde teknoloji kullanımı konusunda yol göstermelerinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

2. Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi konusunda eğitimler almaya devam etmek ister misiniz? Neden?

Çalışmada öğretmenlere, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik öğretmen kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla verilen eğitimlerin tekrarlanması ile ilgili görüşleri sorulmuş; elde edilen sonuçlar Tablo 6'da aktarılmıştır.

Tablo 6: Hizmet İçi Eğitimlerin Tekrarlanması

Ana Tema	Alt Tema	*f*	%
Evet (N=94)	Güncel bilgiye erişim	37	49.3
	Alan uzmanlığı	19	25.3
	Motivasyon	14	18.7
	Geri bildirim	3	4
	Kapsayıcılık	2	2.7

Tablo 6'da da görüldüğü üzere, çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamı eğitici eğitimlerinin belli aralıklarla tekrarlanmasının faydalı olacağını düşünmektedir. Bu konuda görüş bildiren öğretmenlerin yarısına yakını (%49,3) teknolojideki gelişmelerin de etkisiyle eğitimin sürekli bir değişim ve gelişim süreci içerisinde olduğunu, düzenli tekrarlanacak eğitimlerle öğretmenlerin alana özgü güncel bilgiye erişim imkânına sahip olacağını ifade etmiştir. Yine bu eğitimlerin, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi alanında uzmanlaşmak için faydalı olacağı da belirtilen görüşler arasındadır. Öğretmenler, eğitici eğitimlerinde edindikleri yeni bilgi ve becerileri sahada uygulama fırsatı bulduklarını; karşılaşılan sorunların çözümünde bu bilgi ve becerilerin etkili olduğunu ifade ederek tekrarlanacak eğitimlerin motivasyonu artıracağını belirtmişlerdir. Eğitimlerin yanı sıra, düzenlenecek her eğitimin ardından bakanlık yetkililerince saha ziyaretleri yapılması ve öğretmenlerden geri bildirimler alınarak sonraki eğitimlerin kapsamının ve içeriğinin belirlenmesinin faydalı olacağı ifade edilmiştir. Konu ile ilgili bir diğer nokta ise eğitimlerin tüm öğretmenleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırılarak kapsayıcılığının arttırılmasıdır. Düzenlenecek olan eğitimlerin hangi yöntemle sunulması gerektiğine ilişkin görüşler ise Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Eğitimlerin Sunumunda Kullanılacak Yöntemler

Ana Tema	Alt Tema	*f*	%
Yüz yüze (N=41)	Etkileşim	15	28.8
	Uygulama	7	13.5
Uzaktan (N=6)	Süreklilik	4	7.7
Yüz yüze + Uzaktan (N=47)	Zaman tasarrufu	11	21.2
	Tamamlayıcılık	7	13.5
	Öz yönetimli öğrenme	6	11.5
	Devamlılık	2	3.8

Tablo 7'ye bakıldığında, 41 öğretmenin yüz yüze eğitimleri tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu konuda görüş bildiren öğretmenlerden 15'i yüz yüze gerçekleştirilecek eğitimlerde, etkileşimli öğrenme ortamları oluşturularak farklı bölgelerde görev yapan öğretmenlerin bilgi ve deneyim paylaşımının mümkün olacağını ifade etmiştir. Yedi öğretmen ise atölye çalışmaları gibi etkinliklerle yaparak yaşayarak öğrenme ve uygulama fırsatı bulacakları için yüz yüze eğitimlerin faydalı olacağını düşünmektedir. Söz konusu eğitimlerin uzaktan eğitimle verilmesi gerektiğini düşünen öğretmenlerin sayısı 6'dır. Bu öğretmenler yüz yüze eğitim düzenlemenin zaman, mekân, ulaşım ve maliyet gibi değişkenler açısından kolay olmayacağının altını çizerek uzaktan eğitimle eğitici eğitimlerinde sürekliliğin sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. Öte yandan, öğretmenlerin %50'si ise eğitimlerin bir kısmının yüz yüze bir kısmının ise uzak eğitimle verilmesi yönünde ortak görüşe sahiptir. Konuyla ilgili 11 öğretmen kuramsal bilgilerin uzaktan eğitim yoluyla, uygulamaya yönelik bilgi ve becerilerin ise yüz yüze düzenlenecek eğitimlerle kazandırılması gerektiğini; bu sayede yüz yüze eğitimler için ayrılan sürenin daha verimli kullanılabileceğini vurgulamışlardır. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimi tamamlayıcı nitelikte olması gerektiğini savunan öğretmenler uzaktan eğitimle öz yönetimli öğrenme ortamları tasarlanabileceğini ifade etmiştir. Eğitim-öğretim dönemi içerisinde kapsamlı yüz yüze eğitimler düzenlemek mümkün olmayacağından eğitici eğitimlerinin yaz dönemlerinde yüz yüze, eğitim öğretim dönemlerinde ise uzaktan eğitim yoluyla verilmesinin eğitimlerin devamlılığı açısından önemli olduğuna da değinilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışma ile Türkçeyi ikinci/yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin, alanlarıyla ilgili hizmet içi eğitimlerin planlamasına ilişkin görüşleri ortaya konulmuştur. Zira bu konudaki akademik araştırmalar incelendiğinde Türkçenin Suriyelilere yönelik ikinci/yabancı dil öğretimine ilişkin öğretmen görüşlerinin detaylı olarak değerlendirildiği çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çalışma ve benzer çalışmaların dikkate alınması ile yapılacak hizmet içi eğitimlerin veya benzer programların amaca yönelik olarak hazırlanması, daha nitelikli olması ve işlevsel düzenlenebilmesi imkânı ortaya çıkacaktır. Öğretmenlerin eğitim/öğretim süreci kapsamında; dil öğretiminde yaşadıkları sorunları paylaşabilecekleri, tartışabilecekleri, bilgilenebilecekleri resmî bir platform bulunmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu hizmet içi eğitim çalışmaları öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara doğrudan cevap verebilme fırsatı sunmaktadır. Bu fırsatın iyi kullanılarak öğretmenlerin dil öğretimi konusunda yaşadıkları sorunların çözümüne hizmet etmesi beklenmektedir. Bu açıdan yapılacak çalışmalar, düzenlenecek hizmet içi eğitim faaliyetlerinin daha verimli yürütülmesine imkân tanıyacaktır.

Hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesindeki en önemli nokta planlamadır. Çoban, Sural ve Güler Arı (2017) hizmet içi eğitimlerdeki en temel konuların başında planlamanın geldiğini belirtmekte, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerin planlanması ve uygulanması konusundaki eksikliklere dikkat çektiğini ifade etmektedirler. Mevcut çalışmada, eğitim planlaması ve yapısı hakkında öğretmen görüşleri dört ana tema etrafında kümelenmiştir. Bunlar; bölünmüş ve karma sınıflarda eğitim verilmesi, sınıfların fiziksel yapısı ve öğretim tasarımları şeklindedir. Eğitimlerin

daha verimli yürütülebilmesi için öğretmenlerin kendi branşlarına göre bölünmüş sınıflarda eğitim almasının daha uygun olacağı konusu sıklıkla vurgulanmıştır. Öğrencilerin seviye ve yaşlarındaki farklılık, öğrenme beklentilerini/sorunlarını da farklılaştırdığı için öğretmenlerin derste yaşadıkları sorunlar değişmektedir. Aynı branştan öğretmenlerin aynı sınıfta eğitim almaları, öğretmenlerin ortak sorunlar ve konular üzerine odaklanabilmesini sağlayacaktır. Diğer taraftan aynı bölgelerden hatta aynı şehirden eğitime katılan öğretmenlerin de aynı sınıflarda eğitim almalarının daha faydalı olacağı belirtilmiştir. Aynı bölgeden/şehirden olan öğretmenlerin yaşadıkları sorunların benzerlik gösterdiği ve öğretmenler arası paylaşımın daha fazla olacağı düşünüldüğünde aynı bölgeden/şehirden ve aynı branştan öğretmenlerin bir arada bulunmaları daha etkin ve paylaşımlı bir sınıf yapısı oluşturacaktır. Farklı bakış açılarına sahip öğretmen ve idarecilerin de katılacağı eğitimler sayesinde öğretmenlerin deneyimlerini ve yaşadıkları sorunları doğrudan paylaşabilme olanağı bulacakları karma sınıf yapısı etkileşim ve paylaşımı artıracak önemli bir diğer etkendir. Yaşanan sorunların idareciler ve öğretmenler tarafından farklı açılardan değerlendirilmesi söz konusu sorunlara çözüm arayışında önemli katkı sağlayacaktır.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerin planlanması ile ilgili bir başka görüşü, eğitimlerin karşılıklı etkileşime dayalı olması yönündedir. Özellikle teorik bilgilerin eğitimlerde daha sınırlı tutularak sınıflarında yaşadıkları sorunların merkeze alındığı bir eğitim içeriği beklentisi sıklıkla dillendirilmiştir. Karadağ (2015) da bu konuda hizmet içi eğitim programlarında kuramdan ziyade uygulamanın ön plana çıkarılması gerektiği üzerinde durmaktadır. Eğitim sürecinin interaktif bir şekilde yapılandırılması, dinamik bir iletişim ortamının oluşturulması; öğretmenler açısından eğitime daha fazla odaklanmayı, kalıcı şekilde bilgilenmeyi ve motivasyonu sağlayacak faktörlerdir. Bu sürecin sağlıklı bir şekilde oluşturulabilmesi için kalabalık olmayan, teknolojik alt yapının yeterli olduğu, gerekli fiziksel şartların temin edildiği karşılıklı etkileşime olanak tanıyan bir sınıf düzeni ile mümkün olacağı belirtilmiştir. Sınıflardaki kalabalık katılımcı sayısının eğitimdeki verimliliği ciddi anlamda azaltığı İnce, Karataş ve Çiftçi (2019)'nin yaptığı çalışmada da ortaya konmuştur. Dolayısıyla katılımcı sayısının az olması öğretmenlerin temel beklentileri arasındadır. Eğitim planlaması açısından eğiticilerin öğretmenlerle gerekli materyalleri paylaşmaları, eğitim öncesi hazırlık açısından önemli olarak görülmektedir. Bu sayede öğretmenler eğitim öncesi, ön okuma ve hazırlık yaparak konu üzerinde yeniden veya ilk kez düşünme imkânına kavuşacaktır. Böylece okumaları sırasındaki bilgilerle derslerde, yaşadıkları sorunlar üzerine derinlemesine düşünebilecek hatta bu soru(n)lara cevap bulabileceklerdir. Aksi halde öğretmenler ilk defa karşılaştıkları konuları, eğitim sürecindeki sınırlı sürede anlamaya çalışırken yaşadıkları sorunlar üzerine eğilememektedirler. Zihinlerinde sonradan oluşacak sorular ise cevapsız kalabilmektedir. Bu sebeple eğitim materyallerinin önceden öğretmenlerle paylaşılarak incelemeye/okumaya teşvik edilmesi durumunda eğitim sürecinin daha işlevsel ve verimli şekilde düzenlenmesi mümkün olacaktır.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerden genel olarak beklentileri değerlendirildiğinde 3 ana başlığın ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar; uygulama, özel alan bilgisi ve devamlılıktır. Eğitimlerde uygulama kısmı öğretmenlerin en fazla dikkat çektiği konular arasındadır. Bilginin tek boyutlu ve sunum yoluyla aktarımından ziyade karşılıklı etkileşime ve uygulamaya dayalı aktarılması öğretmenlerin üzerinde durduğu konuların başındadır. Bunun için kalabalık olmayan sınıf ortamlarına ve eğiticinin sunumunu interaktif şekilde yapılandırmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca örnek olaylara dayalı uygulamalar eğitime yönelik öğretmen katılımını arttıracağı gibi motivasyonu da yüksek tutacaktır. Eğitimlerin teori ağırlıklı yürütülmesi öğretmenlerden oldukça fazla şikâyet almaktadır. Mülteci öğrencilere dil öğretimi konusunda pratik bilgilere ihtiyaç duyan öğretmenlere teori ağırlıklı bir eğitim verilmesi oldukça yanlış bir yaklaşımdır. Bu durumun temelinde; alanla ilgili dolaylı çalışan veya alanla çok fazla ilişkisi bulunmayan uzmanların olduğu düşünülmektedir. Alan üzerinde doğrudan çalışan bir uzman yaşanan problemleri yakından bilmektedir. Bu açıdan eğitim içeriğini ve yapısını bu bilgiler ve sorunlar ışığında organize etmesi mümkündür. Alan ile doğrudan ilişkisi olmayan bir uzmanın ise pratik bilgiler yerine teorik bilgiler vermesi kaçınılmazdır. Araştırma

kapsamında ortaya konan bu bilgiler hizmet içi eğitimlerde görülen en önemli eksiklikler arasında sıralanmaktadır. Bu açıdan çalışmada tespit edilen özellikle eğitici niteliği konusundaki yeterlik ve eğitimin uygulamaya dönük olması verileri Karadağ (2015)'ın çalışması ile de örtüşmektedir.

Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinin dil öğretimi konusunu etraflıca ele alması ve referans bir kaynak olarak öğretmenlere tanıtılması öğretmenler tarafından oldukça olumlu değerlendirilmiştir. Bu açıdan öğretmenler dil öğretimi konusunda, çerçeve metni müracaat edebilecekleri bir kaynak olarak görmektedirler. Ancak öğretmenlerin yetkinliklerinin Türkçenin ana dili olarak öğretimi üzerine olduğu düşünüldüğünde, seviyelendirilmiş dil öğretimi anlayışı uzak oldukları bir alandır. Dolayısıyla eğitimlerde seviye ve dil öğretimi arasındaki bağın daha güçlü kurularak somutlaştırılması öğretmen beklentileri arasında yer almaktadır. Seviyelere göre öğrenci özelliklerinin ve kazanımlarının somut göstergeler üzerinden paylaşılması ve bu konuya eğitimlerde daha fazla zaman ayrılması söz konusu eksikliği tamamlayacaktır. Öte yandan dil öğretim süreçlerinde ne tür öğretim yaklaşımları, stratejileri ve tekniklerinin kullanıldığının somut örnekler üzerinden anlatılması öğretmenlerin üzerinde durulmasını istediği konular arasındadır.

Hizmet içi eğitimde verilecek derslerle ilgili öğretmen görüşleri 3 başlık altında toplanmıştır. Bunlar; genel pedagojiye yönelik dersler, özel alan dersleri ve hedef kitleye yönelik derslerdir. Öğretmenler ilk defa böyle bir hedef kitle ile karşılaştıkları için öğrencilere nasıl yaklaşılacağı konusunda yönlendirmeye/bilgilenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Dolayısıyla öğretim yöntem ve teknikleri, eğitimde teknoloji kullanımı, program geliştirme ve materyal tasarımı, ölçme değerlendirme, sınıf yönetimi gibi genel pedagojiye yönelik derslerin faydalı ve gerekli olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimine yönelik alan derslerinin temel dersler arasında olması gerektiği belirtilmiştir. Bu noktada özellikle Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi bağlamında seviyelendirme ve öğrenci kazanımlarına ilişkin derslere öncelik verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmenler, dil öğretim sürecinde kullanılmak üzere drama ve dil öğrenme stratejilerine yönelik derslere ihtiyaç olduğunu da belirtmişlerdir. Hedef kitleye yönelik dersler açısından ise öğrencileri daha iyi tanıyabilmek ve anlayabilmek için iletişim, kültür temalı derslerin önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin sorunlarının fark edilebilmesi ve gerekli yerlere yönlendirilebilmesi, savaş mağduru çocukların özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için psikolojik danışmanlık ve rehberlik derslerinin verilmesinin yararlı olacağı ifade edilmiştir. İnce, Karataş ve Çiftçi (2019) de hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde öğretmenlerin ihtiyaçlarının dikkate alınması ve eğitimin bu çerçevede düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedirler. Bu çerçevede düzenlenecek bir hizmet içi eğitim programından öğretmenler azami derecede faydalanabileceklerdir.

Öğretmenler, hizmet içi eğitimlerde ders veren eğiticilerle ilgili önemli değerlendirmeler yapmıştır. Eğiticilerin niteliği, verilen hizmet içi eğitimin kalitesi ve algısı açısından son derece kritik önemdedir. Öğretmenlerin eğiticilerden beklentilerinin başında eğiticilerin alan bilgisi konusunda yetkin olması ve saha deneyimine sahip olmaları gelmektedir. Eğiticilerin saha tecrübesine sahip olmaması, öğretmenlerle ortak bir dil kuramamalarına neden olmaktadır. Çoban Sural ve Güler Arı (2017) PICTES projesi kapsamında öğretmenlere eğitim veren öğretim elemanlarının görüşleri üzerine yaptıkları çalışmada, öğretim elemanları nitelik ve donanım açısından yeterli bulunmuştur. Ancak çalışmada bu durumun tersi bir olgu söz konusudur. Öğretmenler aldıkları eğitimlerde eğiticileri yeterli bulmamışlardır. Elbette eğiticilerin farklı olması bu süreçte göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak hizmet içi eğitimlerde eğiticilerin yeterlikleri öğretmenlerin eğitime ilişkin tutumunu ciddi ölçüde etkilemektedir. Cemaloğlu vd. (2018) hizmet içi eğitim veren eğiticiye ilişkin algının öğretmenler tarafından oldukça önemli olarak değerlendirildiğini ifade etmektedirler. Eğiticiye ilişkin algı, hizmet içi eğitim sürecini doğrudan etkilemektedir. Eğitici niteliğinin düşük olması eğitim kalitesini ciddi anlamda düşürmektedir. Eğitim süreçlerinin sadece sunuş yoluyla yapılması, öğretmenlerin sürece katılmasına olanak tanınmaması ve interaktif bir eğitim tasarımı yapılmaması eğiticiler açısından olumsuz değerlendirilmektedir. Verilen eğitimler, öğretmenlerin

katılımına olanak tanıyacak şekilde düzenlenmeli ve uygulama ağırlıklı yapılandırılmalıdır. Eğiticilerin sunum becerilerini etkili kullanmaları, geniş katılımlı ve verimli bir eğitim ortamının oluşmasına yardım edecektir. Ancak bu tür sorunlarla karşılaşılabileceği en baştan düşünülerek çözüm üretilmelidir. Alanda çalışan, saha tecrübesine sahip, sunum becerilerini etkili kullanabilen uzmanlar eğitim için tercih edilmelidir. Bunun dışında öğretmenler, eğiticilerden anlatılan konular üzerinde tutarlı olmalarını ve teknoloji bilgi ve becerileri konusunda yeterliğe sahip olmalarını beklemektedir. Eğiticiler, öğretmenleri; dijital öğrenme/öğretim materyalleri, mobil uygulamalar, web araçları gibi konularda yönlendirebilmelidirler. Diğer taraftan, eğiticilerin programdan önce eğitim içerikleri üzerinde toplantı yapmaları ve ortak bir yol haritası oluşturmaları sürecin daha sağlıklı yürütülmesi adına önemli bir adım olacaktır.

Öğretmenler düzenlenen hizmet içi eğitimlere ihtiyaçları olduğunu düşünmekte ve bu eğitimlerin devam etmesini istemektedirler. İnce, Karataş ve Çiftçi (2019) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin hizmet içi eğitimi bir gereklilik olarak gördüklerini belirtmektedirler. Söz konusu bilgi ışığında araştırmacıların yaptığı mevcut çalışma da bu durumu teyit etmektedir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler, hizmet içi eğitimlerle alanla ilgili bilgilerini güncelleme, yeni bilgiler öğrenme ve sorunlarına çözüm bulma imkânına sahip olduklarını düşünmektedirler. Eğitimlerin tüm öğretmenleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması da üzerinde önemle durulan konulardandır. Söz konusu eğitimleri yeni almış, bu alanda yetkinliği tartışmalı olabilecek öğretmenlerin illerindeki diğer öğretmenlere eğitim vermeleri olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmemektedir. Hizmet içi eğitimlerin genele yayılması durumunda öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara çözüm bulmaları ile motivasyonlarının da artacağı söylenebilir.

Dünyada yaşanan salgın hastalık ile birlikte uzaktan eğitim günümüzde daha fazla önem kazanmıştır. Buradan hareketle öğretmenlere verilen eğitimlerin planlanmasında uzaktan eğitim seçeneğini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu noktada öğretmenlere, eğitimlerin; yüz yüze şekilde, yüz yüze ve uzaktan eğitimle harmanlanarak ve sadece uzaktan eğitimle verilmesi durumunda nasıl bir değerlendirme yapacakları sorulmuştur. Eğitimlerin harmanlanmış şekilde düzenlenmesini isteyen öğretmenlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Teorik derslerin uzaktan, uygulamaya ve etkileşime dayalı derslerin ise yüz yüze verilmesinin daha verimli bir öğrenme ortamı sunacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda böyle bir eğitim yönteminin zaman tasarrufu sağlayacağı ifade edilmiştir. Öğretim döneminde teorik derslerin verilebileceği, yaz döneminde ise uygulamaya yönelik derslerin verilebileceği dile getirilmiştir. Uzaktan eğitimde materyallerin paylaşılması ile derse hazırlanılabileceği, kendi hızında ve öğrenme tarzında ilerlenebileceği ifade edilmiştir. Eğitimlerin zaman ve kapsayıcılık açısından harmanlanmış yöntemle verilmesi daha verimli bir öğrenme sürecine imkân tanıyacaktır. Böylelikle hem yüz yüze hem de uzaktan eğitimin avantajlı yönleri kullanılabilecektir. Derslerin bir kısmının uzaktan alınması yüz yüze eğitimlerdeki etkileşimi artıracaktır. Aynı zamanda uygulamaya dönük konuların üzerine daha fazla odaklanma imkânı ortaya çıkacaktır. Uzaktan eğitimle daha fazla öğretmene ulaşılacak ve öğretmenlerin kendi öğrenme yöntemlerine göre ilerlemelerine olanak sağlanacaktır. Çalışmada ortaya çıkan bu sonuç ile Tekin (2020)'in uzaktan eğitim ile hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin görüşlerini incelediği çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir. Tekin (2020)'in çalışmasında uzaktan eğitimle hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin kendilerini rahat, özgür ve mutlu hissettikleri; eğitimleri verimli, eğlenceli, ilgi çekici ve heyecanlı buldukları; bu yöntemle bireysel ve öğrenen merkezli bir eğitim gerçekleştiği ifade edilmektedir.

Mülteci öğrencilere Türkçenin ikinci dil olarak öğretimi dinamik bir süreçtir. Türkiye'de çok sayıda mülteci öğrencinin bulunması, bununla birlikte mülteci öğrencilerin ülkede kalıcı olması uzun vadeli ve köklü politikaların takip edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Söz konusu öğrencilerin zaman içinde Türk toplumuna uyum sağlaması büyük önem arz etmektedir. Bunun için aradaki en büyük engel dildir. Dolayısıyla mülteci öğrencilerin Türkçeyi etkin bir şekilde öğrenmeleri bir zorunluluktur. Bu hem toplumsal uyum hem de çocukların eğitim yoluyla daha iyi bir hayata

erişebilmeleri için gereklidir. Bu açıdan nitelikli bir Türkçe öğretimi ve sonrasındaki akademik eğitim son derece önemli ve gereklidir. Mülteci öğrencilere Türkçe öğreten/öğretecek öğretmenler oldukça önemli bir sorumlulukla karşı karşıyadırlar. Öğretmenlerin etkili, verimli bir öğretim süreci yürütebilmeleri için daha önce eğitimini almadıkları bir alanda yetkin duruma gelmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlere verilen hizmet içi eğitim programları planlı ve sistematik bir şekilde düzenlenmelidir. Eğitimlerde verilecek derslerin birbiri ile ilişkili ve bütünlük oluşturacak tarzda planlanması, eğitimlerde uygulamaya ağırlık verilmesi, eğitim ortamının yaşanan sorunların ve çözüm önerilerinin tartışılabileceği bir zeminde düzenlenmesi gerekmektedir. Diğer bir önemli çözüm ise alanda çalışan ve saha tecrübesine sahip eğiticilerin yürütücülüğünde daha fazla öğretmene ulaşmaya yardımcı olacak ve zamanın etkili kullanılmasını sağlayacak uzaktan eğitim sisteminin sürecin bir parçası haline getirilmesidir. Bu çerçevede gerekli adımların atılması halinde, hizmet içi eğitim çalışmalarının amacına uygun şekilde düzenlenebileceği ve daha kaliteli bir eğitim sürecinin ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Eğitim alan öğretmenlerin beklentilerin incelenmesi ve bu konuda kararlı adımların atılması daha etkin hizmet içi eğitim programlarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

Abay, A. & Güllüpınar, F. (2020). Suriyeli çocukların eğitim ve uyum sorunlarının değerlendirilmesi: Kızıltepe örneği. *Muhakeme Dergisi, 3*(1), 37-60.

Aktekin, S. (2017). *Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı.* Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/18120126_ogretmen_el_kitabi_BASKI.pdf_-_OgretmenElKitabi.pdf Erişim tarihi: 24.10.2020

Alyılmaz, S. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hedef kitlenin/"öğrenen"in önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7*(4), 2452-2463.

Avcı, F. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Language Teaching and Educational Research, 2*(1), 57-80.

Babbie, E. R. (2017). *The basics of social research (7 ed.).* Cengage Learning.

Baştürk, R. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin hizmet içi eğitime yönelik algı ve beklentilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 42*(42).

Bulut, S., Soysal, Ö. K. & Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 7*(2), 1210-1238.

Cemaloğlu, N., Kukul, V., Üstündağ, M. T., Güneş, E. & Aslangilay, A. S. (2018). Eğiticilerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarinin belirlenmesi: Bilecik ili örneği. *Electronic Turkish Studies, 13*(11).

Coşkun, İ. & Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası - fırsatlar ve zorluklar.* SETA, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches.* Sage publications.

Çelik, Y. (2018). *Türkiye'de Suriyeli çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi: Tespitler, sorunlar ve öneriler.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Hacettepe Üniversitesi.

Çoban Sural, Ü. & Gürel Arı, T. (2017). Göçmen çocuklara Türkçe eğitimi veren öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimin değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, 5*(4), 996-1009.

Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 26-42.

Ergüven, N. S. & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62*(4), 1007-1062.

Göçmenler, H. & Türker, M. S. (2020). *Mülteci öğrencilere Türkçeyi ikinci dil olarak öğreten öğretmenlerin öz yeterlik algıları.* Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeni Yönelimler 2 -New Trends in Teaching Turkish as a Foreign Language 2.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK).* TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf Erişim tarihi: 24.10.2020

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2014). *Geçici Koruma Yönetmeliği.* TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf Erişim tarihi: 27.10.2020

Gürbüz, S. & Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (Felsefe-yöntem-analiz) (3. Ed.)*. Seçkin Yayıncılık.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). *2018 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması Suriyeli göçmen örneklemi, temel bulgular.* Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK.

International Organization for Migration (IOM) (2009). *Göç terimleri sözlüğü.* Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.

İnce, M., Karataş, S., & Çiftçi, A. (2019). Branş öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına ilişkin görüşleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11*(18), 2140-2164.

İşigüzel, B. & Baldık, Y. (2019). Göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımı sürecinde uygulanan eğitim ve dil politikalarının incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 9*(2), 487-503.

Karadağ, R. (2015). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretimine yönelik hizmet içi eğitimlere ilişkin görüşleri ve hizmet içi eğitim gereksinimleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(3), 33-50.

Küçüksüleymanoğlu, R. & Kurt, A. (2020). Suriyeli öğrenciler için gönderilen öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri: Bursa örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (39), 24-45.

Levent, F. & Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 14-1*(27), 21-46.

Millî Eğitim Bakanlığı (2013). *Ülkemizde kamp dışında misafir edilen suriye vatandaşlarına yönelik tedbirler.* https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_kilavuzu.pdf Erişim tarihi: 24.10.2020

Millî Eğitim Bakanlığı (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri.* http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf Erişim tarihi: 24.10.2020

Millî Eğitim Bakanlığı (2016). *Sınıfında yabancı öğrenci bulunan öğretmenlere eğitim.* http://www.meb.gov.tr/sinifinda-yabanci-ogrenci-bulunan-ogretmenlere-egitim/haber/12341/tr Erişim tarihi: 24.10.2020

Millî Eğitim Bakanlığı (2017a). *Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi.* https://piktes.gov.tr/ Erişim tarihi: 26.10.2020

Millî Eğitim Bakanlığı (2017b) *Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı.* https://oygm.meb.gov.tr/www/bakanligimizca-sinifinda-yabanci-uyruklu-ogrenci-bulunan-ogretmenler-icin-el-kitabi-yayinlandi/icerik/511 Erişim tarihi: 26.10.2020

Millî Eğitim Bakanlığı (2017c). *Suriyeli öğretmenlere yönelik eğitim faaliyetleri.* http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/24140220_Suriyeli_YYretmenlerv_BroYYr.pdf Erişim tarihi: 26.10.2020

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods.* Sage Publications.

Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25*(1), 208-229.

UNHCR. (2016). *The 2016 Global Report.* Geneva, Switzerland: UN High Commissioner for Refugees. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Book_GR_2016_ENGLISH_Complete.pdf Erişim tarihi: 24.10.2020

UN General Assembly (1948). *Universal declaration of human rights.* UN General Assembly, 302(2).

Tekin, O. (2020). Uzaktan eğitim kullanılan hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin Incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 16*(1), 20-35.

Türker, M. S. & Göçmenler, H. (2020a). Suriyeli öğrencilere Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminde yaşanan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies - Education, 15*(6), 4549-4568. https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.46107

Türker, M. S. & Göçmenler, H. (2020b). *Okul çağındaki Suriyeli mülteci öğrencilerin yaşadığı sorunların dil öğrenimi bağlamında değerlendirilmesi.* Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeni Yönelimler 2 -New Trends in Teaching Turkish as a Foreign Language 2.

Yenilmez, K. & Çöplü, F. (2019). Göçmen öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 8*(3), 26-36.